

BESZÉD,

MELYLYEL

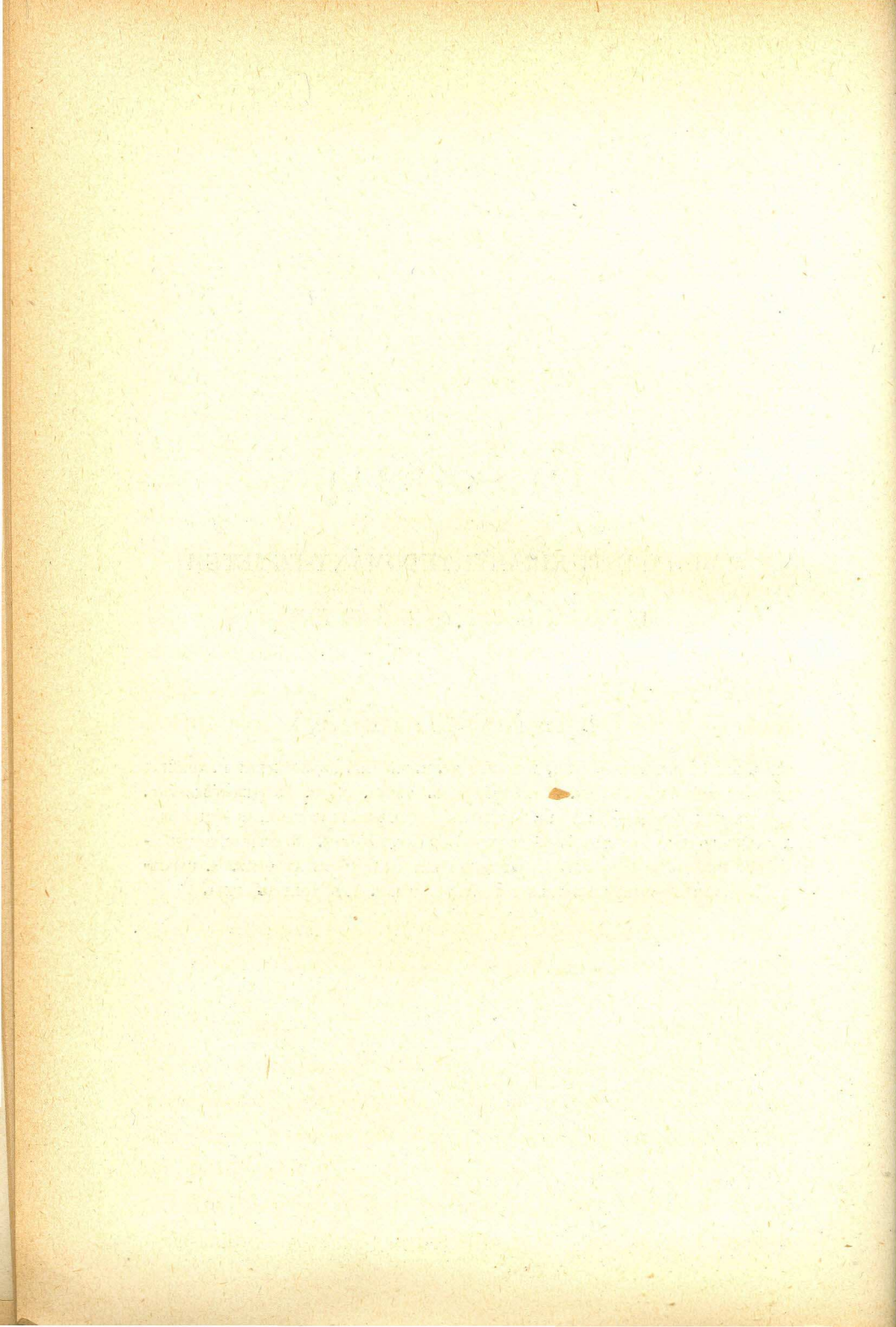
A BUDAPESTI KIRÁLYI TUDOMÁNY-EGYETEM

REKTORI SZÉKÉT

ELFOGLALTA

Dr. LENGYEL BÉLA,

SZ. M. M. ÉS BÖLCSESZETDOCTOR, A CHEMIA NY. R. TANÁRA, AZ EGYETEMI II. CHEMIAI
INTÉZET IGAZGATÓJA, A M. T. AKADÉMIA L. TAGJA, MATH. ÉS TERMÉSZETTUD.
BIZOTTSÁGÁNAK ELŐADÓJA; A KIR. M. TERMÉSZETTUD. TÁRSULAT TAGJA ÉS FŐTITKÁRA,
A BALNEOLOGIAI TÁRSASÁG ÉS FÖLDTANI TÁRSULAT, AZ ORSZ. KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYLET RENDES, A KÖZEGÉSZSÉGÜGYI EGYESÜLET ALAPÍTÓ ÉS AZ ORSZ. M. GYÓGY-
SZERÉSZ-EGYLET TISZTELETI TAGJA; A BÖLC. KAR VOLT DÉKÁNJA.

Tisztelt Egyetemi Közgyűlés!

A kitüntetések között, melyekben az egyetemi tanár részesülhet, a legnagyobbak egyike az, ha collegái bizalmukkal tisztelik meg, s őt e bizalomnál fogva az egyetem élére állítják. A kitüntetés azért nagy, mert nem egyesek jóakaratából ered, hanem egy egész nagy testület tárgyilagosan képződött közvéleményének a folyománya. Most engem ért ez a legnagyobb kitüntetés, s ha keresem azokat az érdemeket, a melyeknél fogva engem e magas állásra méltónak ítélték, megvallom, nem találok semmi olyast, a mi érdemszámba mehetne. Soha más törekvésem nem volt és most sincs, mint az, hogy tanári hivatásomnak éljek, a magyar kultúra fejlesztéséhez azon a pályán, melyet a sors számomra kijelölt, tehetségemhez mértén hozzájáruljak. Ez azonban nem érdem, hanem kötelesség, melyet minden tanár, a ki hivatását látja tanári működésében, feltétlenül teljesít.

Nagynevű tanáraink és mestereim, a kikről örökké hálás szívvel fogok megemlékezni, keltették fel bennem a tudomány szeretetét és a vágyat, az igazságot keresni, megismerni és azt másokkal is megismertetni. Az ő példájuk nyomán indulva, tanultam meg azt, hogy a tanár valódi magasztos

hívását csak úgy töltheti be, ha egész énjét szak-tudománya művelésének szenteli, ha egész erejét az előadó terem és a tudományos buvárlat között osztja meg. Erre törekedtem én is immár elég hosszú tanári működésem alatt s talán ez a törekvés az, a melyet mélyen tisztelt tanártársaim figyelmőkre méltattak, midőn bizalmukkal tiszteltek meg.

Midőn a megtisztelő állást elfoglalom, teljes mértékben átérzem a reám háramló felelősség nagyságát és a reám nehezedő munka sokaságát. Mert a rectori méltóságot viselni nem csupán kitüntetés, hanem egyszersmind olyan állás, a mely kötelességekkel van egybekötve. A rectori állásban jut kifejezésre az egyetem egysége; a rector és a tanács a karokat egymással összekötő kapocs; a karok minden ügyben velők érintkeznek s ennélfogva a rectornak és a tanácsnak van a legautentikusabb áttekintése az egyetem ügyei felett. Ők látják a hiányokat, hézago-kat, melyeknek pótlására, kitöltésére ők vannak hiv-atva a karokkal együtt, azok érdekeinek megfelelően közreműködni. Így fogták fel mélyen tisztelt elődeim is állásukat s így fogom fel én is. Ez az, a mi nagy felelősséggel és munkával jár, s ha e fele-lősséggel és munkával arányba helyezem csekély erő-met, nagymérvű aggodalom fog el: vajjon képes leszek-e a követelményeknek megfelelni? És ha aggo-dalmaim ellenére is vállalkoztam a magas állás el-foglalására, azt két okból tettem; első sorban azért, mert remélhetni vélem, hogy a tanács tagjai, vala-mint többi tanártársaim ezennel kifejezett kérelmemre és ama jóindulatnál fogva, melylyel irántam eddig viseltettek, azt a jövőben sem vonva meg tőlem,

engem tisztelnem teljesítésében támogatni fognak; másodszor azért, mert megdönthetlen akaratom, minden erőmet latba vetni, hogy kötelességeimnek megfeleljek.

Úgy érzem, hogy a nagybecsű bizalmat, melynél fogva engem a magas kitüntetésben részesítettek, leginkább azzal hálálhatom meg, ha a tanári hivatásról táplált meggyőződésemet a rectori székbe magammal viszem és ez alapon intézendem a hatáskörömbe tartozó ügyeket.

I.

Az egyes tanár hivatása, feladata teljesen egybevág az egyetem feladatával, mert hiszen az egyetem nem más, mint a tanárok és az ifjúság egyesülése a czélból, hogy a tudományt műveljék. A midőn tehát az egyetem feladatáról szólok, egyszersmind az egyes tanár és tanítványai feladatát is megvilágítom. Nagyérdemű elődeim közül többen fejtegették e helyről az egyetem feladatát. Mély és alapos tanulmányt végeztek, hogy e kérdést minden oldalról kellőleg megvilágosítsák, s ha beszédeiket olvassuk, el kell ismerünk, hogy többet e kérdésről sem jobban, sem szebben elmondani nem tudunk. És én mégis kényszerítve érzem magam, hogy e kérdésről szóljak, mert utóbbi időben nézetek merültek fel, melyeket, midőn a rectori széket elfoglalom, azért nem hagyhatok szó nélkül, mivel az egyetem feladatáról táplált meggyőződésemmel merőben ellenkeznek.

Az egyetem feladata kettős és két szóval kifejezhető: a tudományokat ápolni, fejleszteni és szak tudósokat, szakembereket képezni. Mily rövid definitio

és mégis mily sok rejlik benne! Sok azért, mert a hányan vagyunk, jóformán annyiféleképen fogjuk fel a tudományok művelésének jelentőségét és annyiféle követelménynyel lépünk a szakember elé. Lehetnek, a kik úgy vélekednek, hogy a tudományok fejlesztését hagyjuk másokra s csak az elért eredményt értékesíttessük itthon; lehetnek olyanok, a kik egy lépéssel tovább menve, elégségesnek vélik, ha az idegen tudományos buvárlatokat utánozzuk, mintegy lemásoljuk, hogy azután az elért eredményeket ne idegenek segítségével értékesíttessük, hanem magunk értékesítsük. Végre vannak olyanok, a kik a tudományok önálló, más nemzetek tútorságától független művelését tartják szükségesnek, mert csak ez úton vélik lehetőknek a hamisítatlan nemzeti cultura megteremtését és megoltalmazását.

Hasonlóképen állunk a szakemberek kérdésével. Vannak, a kik azokat tartják a közélet számára kellően képzett szakembereknek, a kik szak tudományuk vívmányait ismerik, e vívmányokat minden concret esetben úgy alkalmazzák, a hogy azt alkalmazni megtanulták; a kiknek a chablonszerű eljárástól eltérni nem kell, sőt nem is czélszerű és a kiknek ennél fogva nem szükséges ismerni azt, hogy e vívmányok, a melyek szakműködésüknek alapját teszik, mi módon jöttek létre. Mások ellenben abban a nézetben vannak, hogy az alaposan képzett szakembernek nem csupán szaktudománya igazságait kell ismernie, hanem azokat a módszereket is, a melyekkel ez igazságok felismerhetők voltak; mert csak ez képesíti őket arra, hogy ne csupán a megszokott chablon szerint, hanem önállóan is tudjanak cselekedni.

Szives figyelmüket és türelmüket arra kérem ki, hogy e kérdésekről előadandó nézeteimet meghallgassák.

A mi egyetemünk egyik feladatát, a tudományok ápolását illeti, abban a meggyőződésben vagyok, hogy a tudományokat önállóan kell művelnünk és nem szabad csupán arra szorítkoznunk, hogy az eredményeket idegenből átvegyük.

Nem nehéz belátni, hogy a szellemi képességek fejlesztésére, az értelmi önállóság megszerzésére csupán az az egy mód kínálkozik, hogy a tudományos buvárkodás módszereivel alaposan megismerkedvén, igyekezzünk a dolgok mélyére hatolni. Nem azt értem ez alatt, hogy mindenkiből, a ki egyetemünket felkeresi, hivatásos tudóst és buvárt neveljünk, hanem értem azt, hogy szaktudományunkat tanítsuk úgy hallgatóságunknak, hogy a hallgatóság a tudomány igazságait mintegy felfedezni lássa az előadó teremben. Nagyon tévednek azok, a kik az egyetemi tanár feladatát abban látják, hogy hallgatóságukat a választott életpályára chablonszerűleg kikészítsék; hogy a szigorlati szabályzatok szabta korláton túl nem menve, kizárólag az e szabályzatoktól kijelölt, jól kitaposott nyomon haladjanak. Helyesen jegyzi meg *Kautz Gyula* 1873-ban e helyről mondott beszédében, hogy „ne adjon táplálékot az egyetemnek szervezete és működése soha azontéves, nálunk is meglehetősen elterjedt felfogásnak, hogy az egyetem pusztán szaktanoda vagy nevelőintézet, mert ilyen felfogás mellett oda kell jutni, hogy az egyetem egyszerű kenyérkereseti idomító iskola színvonalára süllyed. . . . . Ily főtanoda azután, melyben az akadémiai polgár tanonczczá, a tanítótudós nevelővé vagy iskolamesterré, a tudomány pedig

idomító szabályok lelketlen halmozává törpítettnek,... sem az *egyetem* nemes címét nem érdemelné meg, sem azon szabadságra, mely számára mindnyájunk által követeltetik, ... méltó nem volna.“ Így szól hirneves elődöm.

Az egyetemi tanárt pedig a jelzett, s részemről is egyedül helyesnek tartott irányban való működésre az képesíti, ha ő maga is tudományosan buvárkodik; törekszik szaktudományát fejleszteni; új, eddig nem ismert igazságokat felismerni. Ez a munkásság adja meg a tudós önállóságát s erre szüksége van, ha mint tanár tudása közvetlenségével akar hatni hallgatóira. Ebben rejlik az ok, a miért az egyetem nemesak tanítani, hanem egyszersmind a tudományokat ápolni, fejleszteni, szóval tudományosan buvárkodni van hivatva. Midőn ezt itt kijelentem, nem teszek különbséget tanár és tanítvány között, hiszen a tudományok művelésében tanárnak és tanítványnak egy testnek és egy léleknek kell lenni, mindeniknek buvárkodni kell: a tanárnak azért, hogy szaktudományában mindig megmaradjon az állása követelte magaslaton; a tanítványnak pedig a hallott előadásokban azért, hogy megismerje a tudomány igazságait és a módokat, a melyekkel felismertettek és ez uton megszerezze a jól fegyelmezett tudományos gondolkodást és ezzel együtt az önállóságot. Ez, meggyőződéseim szerint, az egyetlen helyes egyetemi működés, és a mely egyetemen ez ki van fejlődve, az nagy és magas színvonalú egyetem. Az egyetemeknek ilyen értelemben való fejlődésére első sorban az kívántatik meg, hogy legyenek nagyobb számban kiváló szaktudósok, a kik közül alkalom adtán meg lehet nyerni az egyetem számára a leg-

kiválóbbat. Így fejlődtek és fejlődnek a német egyetemek s ennek köszönik azt a magas színvonalat, a melyen általában állanak. Egyetemünknek is tehát nemcsak a közélet számára kell szakembereket nevelni, hanem színvonalának emelése végett hivatásos szaktudósokat is kell képezni, a kik kizárólagos életcéljuknak tekintsék szaktudományuknak fejlesztését és tanítását. A hivatásos szaktudósok képzése nálunk azonban jelenleg nagy nehézségekbe ütközik többféle oknál fogva. Annak, hogy valaki kizárólag szaktudományának élhessen, első nélkülözhetlen feltétele az, hogy anyagi gondokkal ne kelljen küzdenie. Angol-, Francia- és Németországban többnyire a vagyonos osztály ifjai lépnek a tudományos pályára nem a célból, hogy végzendő tanulmányaik alapján magukat anyagilag biztosítsák, hanem a célból, hogy választott szaktudományuknak idővel felkentjeivé, mestereivé válhassanak. Nálunk még nem érkezett el az az idő, mikor a vagyonos családok sarjai magukat tudományos pályára szánják és e pályán keressék a módot és eszközöket hazájuknak maradandó becsü szolgálatot tenni. Ma ritkaságszámba menő kivétellel vagyonos ifjaink, ha egyetemünket felkeresik, a jogot végzik; azt is többnyire csupán azért, hogy legyen diplomájuk és ennek kapcsán megfelelő társadalmi címük. Innen van az, hogy szaktudósaink a középosztály azon részéből kerülvén ki, a mely többnyire vagyonnal nem rendelkezik, kénytelenek hosszú és elkeseredett anyagi küzdelmet végig vívni, míg végre olyan anyagi körülmények közé jutnak, a melyek között, ha nem is gondtalanul, de legalább anyagi nélkülözéstől nem sanyargatva, foglalkozhatnak ideáljukkal, szaktudományukkal. És

hánynak jut osztályrészül ez a szerencse! — Nagyon kis töredéke a tudományokért lelkesülő ifjúságnak látja ezt a vágyát teljesedésbe menni és épen ezért, noha egész lényének ez volna a legmegfelelőbb, nem is lép a hivatásos szaktudós pályájára, mert jól tudja, hogy a megszerzett diploma még senkit sem qualifical olyan tudóssá, a kinek további kiképzésre többé szüksége ne volna. De ez a további kiképzés költséggel jár; erről, valamint önfentartásáról vagyon hiányában magának kell gondoskodni; olyan foglalatosság után kell tehát látni, a mit megfizetnek s a mely azután rendszerint arra kényszeríti, hogy tanulmányaira csak az éjjelt, vagy megfordítva: erre a nappalt és a kenyérkereseti foglalkozásra az éjjelt fordítsa. És mi kilátással teszi mindezt? azzal, hogy fáradságos tanulmányainak megfelelő állásba nagyobb valószínűséggel nem fog juthatni. Nem egy példa van reá, hogy fiatal emberek, a kiknek a tudomány iránt való lelkesedése nagyobb volt a fentjelzett sanyarúságoknál és ennélfogva minden nehézséggel megküzdöttek a remény fejében, hogy sikerülend egykor hazájukat mint tudósok szolgálni, kénytelenek voltak e reményükről lemondani, postai, telegrafi vagy más egyéb hasonló szolgálatba lépni, mert élni kell s a tudományos qualificatiójuknak megfelelő állás elérését kívárni nem lehetett.

A kik e viszonyokat ismerik, a legnagyobb lelkesedéssel és hálával fogadják *Semsey Andor* nagyszabású alapítványát, melyet hazai tudományosságunk fejlesztésére nem először tett.

Semsey Andor tudvalevőleg a jelen tanév kezdetétől fogva évenként 6000 frtot adományoz a célra,

hogy ez összeg három olyan végzett egyén számára szolgáljon ösztöndíjul, a kik magukat szaktudományukban tudósokká, buvárokká akarják kiképezni. Ezzel fel akarja őket menteni az imént vázolt küzdelmek alól és anyagilag biztosítani addig, míg képzettségüknek megfelelő állást foglalhatnak el.

Sok hálával és köszönettel tartozik e nemzet hű fiának, *Semsey Andor*-nak; sokszor is sokat áldozott ő már tudományos céljaink előmozdítására, de áldozatkészsége talán egy esetben sem volt olyan nagy horderejű mint most. Eddig eszközöket, könyvtárakat, gyűjteményeket ajándékozott nemzetének, s most, mikor a nyers anyag nagyjából össze van gyűjtve, tudósokat kíván teremteni, hogy ezek abba a nyers anyagba lelket, szellemet, életet leheljenek. Találóan nevezte egyik tekintélyes napi lapunk *Semsey Andort*. „Egyetlen“-nek; valóban egyetlen ő, nem azért, mivel anyagi áldozatokat hoz, hanem azért, mert ő ezt a tudományok szereteténél fogva teszi. Ő segíteni akar ott, a hol a segítséget szükségesnek és sürgősnek látja, tekintet nélkül arra, hogy ezért milyen elismerésben fog részesülni. Fent jelzett nagylelkű adománya egyetemünket is a legközelebről érinti. Ő bennünk bizik, hogy szaktudósokat fogunk képezni és köszönetünket bizalmaért leghelyesebben azzal fejezzük ki, ha az ő nemes intentiójának megfelelünk.

II.

Áttérek most a szakképzés, a köz élet számára való szakképzés kérdésére. Legelső sorban azt kell meghatároznunk, hogy mi követelendő meg a jól képzett szakférfiútól s azután térhetünk át annak meg-

állapítására, mi módon lehet ezt a megkívánt szak-képzettséget neki megszerezni.

„Nem csupán a szaktudósnak, hanem a szoros értelemben vett gyakorlat szakemberének is leglényegesebb kelléke a tudomány szellemében való, önálló és jól fegyelmezett gondolkodás.“ Ezeket mondotta *Than Károly* 1875-ben rectori beszédében. És ugyan miért van szüksége a szakembernek e kellékekre? Megvallom, visszásnak tűnik fel, mikor annak bizonyításába bocsátkozom, hogy a szakembernek szükséges a tudományos önállóság; hiszen azt bizonyítani, hogy az önállóság mindenben előnyösebb, mint az alárendeltség; hogy az öntudatos cselekvés mindig gyümölcsözőbb, mint a gépszerű munka, valóban fölösleges. — Bármely pályán, a mely tudományos szak-képzettséget követel, számtalan olyan esettel találkozunk, melynek a miként való megítélését nem tanultuk concret alakban a főiskolákon. Nincs is, nem is lehet olyan főiskola, legyen az akár egyetem, akár szakiskola, a mely tanítványait minden, a pályáján előfordulható concret eset elbírálására és ennek kapcsán a követendő eljárásra kitaníthassa és a mely főiskola ezt az irányt követi, az nem szakembereket, hanem emberi alakba öntött szakgépeket nevel, a kiket összes tudományuk cserben hagy, mihelyt oly kérdéssel állanak szemben, melyet az előadásokon neki concret alakban nem tanítottak. Ellenben a helyesen képzett szakember, a ki szaktudományában, ha nem is buvárkodik a még kevésbé ismert részekben, de a jól ismerteket kritikailag tudja áttekinteni, önállóan formál magának ítéletet, mely a szigorú tudományos kritikát megállja, az ilyen képzettségű

szakember mindig helyesen fogja megválasztani cselekvése irányát és módját olyan esetekben is, a melyek elbírálására különösen nem tanították.

Hogy ezt az önállóságot a tudományos gondolkodásban miként lehet megszerezni, ezt beszédem elején megmondtam és itt még egyszer ismétlem, hogy meggyőződésem szerint a szaktudományokat úgy kell tanítani, hogy a tanuló a tudomány igazságait mintegy felfedezni lássa az előadó teremben. Az előadásoknak nem dogmatikusoknak, hanem kritikaiaknak kell lenni, mert csak ezek fejlesztik, aczélozzák az önálló ítéletet. De a siker nem csupán az előadó tanártól, hanem az őt hallgató tanítványok buzgalmától is függ. Beszédem fonalán kifejeztem már azt is, hogy a tanulás sikerre akkor vezet, ha a tanuló a hallott előadásokba belemélyed azokban buvárkodik, hogy az eszmemenetet, a tudományos igazságok megállapításának kritikai módját felismerhesse. Egyetemünkön — fájdalom — mindinkább elharapódzik a tanulásnak az a módja a melynek kizárólagos célja, a vizsgálatokon valahogy túl esni. Az előadások nem részesülnek a kellő figyelemben s ha a vizsgálat ideje közelget, akkor valamely compendium, írott és bizonyára hiányos jegyzetek, cursusok stb. vétetnek segítségül, hogy az egy éven át hallgatott szaktudományból 4—5 hét alatt annyi ismeret szereztessék, a mennyi a vizsgálat sikerét úgy a hogy biztosítja. Hallgasság meg, uraim, szavaimat. Ne a látszatra dolgozzanak. Ne riadjanak vissza a kezdet nehézségeitől; munkálkodjanak komolyan, alaposan és legyenek meggyőződve, hogy ez jobban biztosítja számukra a jövőt, mint a könnyű szerrel megszerzett diploma; az ilyennek tulajdonosa

érdemetlenül, csak méltánytalan és a komoly férfi érzületét sértő protekció révén juthat állásába, melynek betöltésére képtelen. Ezek szokták azután hangoztatni, hogy annak, a mit az egyetemen tanultak, a közpályán, az életben semmi hasznát sem veszik. Ebben tökéletesen igazuk van, s csak abban tévednek, mikor azt állítják, hogy az egyetemen tanultak; mert hiszen az ilyenek az egyetemen komolyan nem tanulnak, csupán a vizsgálatokra kapkodnak össze valamit, a mi elég arra, hogy a vizsgálatot többszöri próbálkozás után végre letegyék, de kilépve az életbe, látják, hogy a szakpályán nem képesek megmozdulni, mert nincs alapos tudásuk, sőt ismeretük sem. Meggyőződéseim szerint semmi sem gátolja jobban e nemzet kulturális fejlődését, mint az, ha a tudományos qualificatiot megkövetelő szakpályákra olyanok jutnak, a kik tanulmányaik ideje alatt csakis a vizsgálatokra tanultak, de alapos tudásra szert nem tettek. Az ilyen féltudákosok, a tudományok proletárjai, nem hogy képesek lennének a cultura fejlesztésében közreműködni, sőt ellenkezőleg a formailag szerzett beavatkozási jognál fogva hatáskörükben tudatlanságukkal gyakran hátráltatólag hatnak.

III.

A mi a tudományok önálló művelését és fejlesztését illeti, ennek szükségességét fent kizárólag a felsőbb oktatás céljainak szempontjából fejtegettem; az alábbiakban ki akarom mutatni röviden összefoglalva azt, hogy a tudományokban az önálló buvárlat nem csupán a felsőbb oktatás szempontjából, hanem általános, nemzeti szempontból is szükséges. Az a

nemzet, a mely egész culturáját idegen néptől veszi át, annak fejlesztéséhez maga nem járul, sőt azt a saját nemzeti jellegének megfelelően átídomítani sem képes, az a nemzet lassanként elveszti ősi jellegét s utoljára csupán anyanyelve marad meg; de végre észrevétlenül ez is kivetkőzik ősi természetéből, mert az idegen cultura szülte új fogalmak, igazságok, stb. számára nincs kifejezése; az idegen culturával meghonosodott új szellemet nem tudja szolgálni. Ez az enyészet kezdete; ez a más nemzetbe való beolvadás útja. Ennek — véleményem szerint — a leghathatósabbban úgy lehet útját állani, ha az a nemzet maga is hozzájárul a cultura fejlesztéséhez; maga igyekszik magát magas színvonalra emelni. Ez annál könnyebb, mennél nagyobb számmal vannak szaktudásai és fegyelmetten gondolkodó, tudományos önállósággal bíró szakemberei.

Fölösleges lenne hosszabban bizonyítani akarni, hogy ma már a nemzetek hatalmát nem csupán a nyers erő, a tömeg teszi, hanem a nemzeti cultura is. Azt mondhatom, természettudományi nyelven szólva, hogy a nemzet ereje tömegének és intelligenciájának szorzatával egyenlő, minélfogva a leghatalmasabb nemzete a földnek az, a melynek nemcsak a tömege, de egyszersmind az intelligenciája is legnagyobb. De viszont ebből az is következik, hogy mennél kisebb számra nézve a nemzet, annál magasabb műveltségre van szüksége, hogy a nagy nemzetek között megállhasson. Állításom helyességének bizonyítására akárhány tényt idézhetnék a legújabb kori történetből. Szemünk előtt folytak le események, a melyek mindig az intelligensebb fél javára voltak.

Lássuk mindenek előtt, miben áll valamely nemzetnek műveltsége. A nemzeti műveltség két factor-tól függ; az egyik az, hogy legyenek annak a nemzetnek mennél nagyobb számban kiváló fiai, a kik nagy szellemüknél fogva képesítve vannak nagyot teremteni; a másik az, hogy a társadalom műveltségi foka elég magas legyen őt fogékonyná tenni az olyan nagy szellemi alkotások iránt is, a melyek közvetlenül anyagi haszonnal nem járnak. Bennünket, magyarokat, politikailag érettnak és magas politikai műveltségű nemzetnek ítélnék, és valóban, ha tárgyilagosan bíráljuk magunkat, el kell ismernünk, hogy ez az ítélet helyes. Ha keressük a feltételeket, a melyeknek meg kellett lenni, hogy e magas politikai érettségre szert tegyünk, akkor ezek között megtaláljuk azt is, hogy mindig voltak e nemzetnek nagy szellemű, bölcs belátású fiai, a kiknek cselekvései és tanai iránt fogékony volt a társadalom, ez segítette őket arra, hogy munkájuk sikeres volt, nem maradt meddő. Ha a tudományok és művészetek minden ágában megvolnának e feltételek, akkor nemzetünk a legintelligensebb, a legelső mellett foglalna helyet.

De a nagy szellemek, a lángelmék nem születnek készen. Az észbeli képességekből tagadhatatlanul nem jut egyforma mértékben mindenkinek; de azok is, a kiket a gondviselés élésebb elmével áldott meg, kénytelenek elméjüket fejleszteni tanulni, ha magasabb czélok elérését tüzték maguk elé. Az emberi elme olyan mint a gyémánt, ki kell köszörülni, hogy teljes fényében és pompájában ragyoghasson.

De mit ér az a gyémánt, az ő remek fényével és pompájával, ha foglalhatja rozsdás? Mit ér a láng-

ész, a tetterő, ha a társadalom, a közvélemény nem ápolja, megbénítja közömbösségével, sőt elfordul tőle, vagy épen ellene tör, mert nem áll a kellő műveltségi fokon.

Az egyetem közvetetlenül csak egyesekre, tanítványaira hathat, a nagy tömegre csak közvetve, tanítványai révén hat. Ezek, kilépván az életbe, legyenek apostolai az egyetemen szerzett tudományuknak; hirdessék az igazságokat, cselekedjenek tudományuk szellemében; minden tettükkel bizonyítsák azt, hogy tudományuknak bajnokai. Az ügyvéd, bíró, orvos, mérnök stb. nemcsak arra vannak hivatva, hogy tudományukkal szakszerű szolgálatot tegyenek polgártársaiknak, hanem arra is, hogy a műveltséget a nagy tömeg közé vigyék, ott fejleszszék s ily módon az általános művelődési fok emeléséhez hozzájáruljanak. Olyanok ők mint a napsugár, a mely nem csak a magas hegyek arisztokratikus csúcsait aranyozza be, hanem az alsóbb rétegekbe hatolva, fényével és jótékony melegével életet ébreszt. Még nagyobb mértékben mint a szakember, a sajtó tehet és tesz is ez irányban szolgálatot. A sajtó közvetítheti leggyorsabban és legalkalmasabb módon az elért eredményeket, legyenek azok politikai, tudományos vagy művészeti természetűek. Ha a vasútat, telegrafokat, telefonokat érhálózatához hasonlítjuk, akkor a vér, a mely e hálózatban lüktet, a mely a szellemi táplálékot szolgáltatja, a sajtó. Midőn a sajtónak e magasztos hivatását érintem, készséggel elismerem, hogy hazai sajtónk is törekszik e feladatnak megfelelni. Legfelsőbb tudományos intézeteinknek működését figyelemmel kíséri és olvasó közönségét a tudományos mozgalmakról tájékoztatja. Szívesen vennők ugyan mi

is, az olvasó közönség is, ha e célra több tért szentelnének; legalább annyit, mint a mennyit egy-egy szenzációs betörésnek, családi drámának, törvényszéki tárgyalásnak stb. szánnak. Ez azonban ritkábban esik meg; rendszerint akkor, a mikor valami megróni való akad. Nem osztozom azok véleményében, a kik a napi sajtót nem tartják egyetemünk iránt jó indulattal lévőnek. Hiszen annak a napi sajtónak munkásai tudják leginkább mérlegelni, hogy mennyire kell ápolni, támogatni főiskolánkat, ők, a kiknek oly sokoldalú műveltségre van szükségök, ha hivatásuknak meg akarnak felelni s a kik e sokoldalú műveltségnek az alapját az egyetemen vetik meg. Én hiszem, hogy a sajtó jóindulattal van egyetemünk iránt és hitemben nem ingat meg az, ha néha megrovólag, támadólag lép fel; mert el kell ismernünk, hogy minden alap nélkül az nem szokott megtörténni. De másrészt az is kétségtelen, hogy az ok nyomossága nem áll arányban a használtatni szokott hanggal. Nagy különbség van abban, valamely intézménynek hibáira jóakarólag rámutatni, vagy azt minden komolyabb ok nélkül kemény szavakkal gáncsolni. Az előbbi eljárással közeledés jó létre az egyetem és a közvélemény között, az utóbbi elidegenedést szül, a mely sem a nemzetnek, sem egyetemének nem szolgál javára.

Arra kell törekednünk, hogy az egyetem ne legyen idegen test a nemzet testében; hogy az egyetemből a tudományos szellem kisugározzék a nemzetre; hogy viszont a nemzeti erő és ambitio mind jobban megszilárdítsa, áthassa egyetemünket. Nemzetnek és egyetemének kölcsönösen kell egymást erősíteniök, a mi csak az összetartozóság, a szeretet mélyen meggyöke-

resedett érzete kapcsán válik lehetővé. Ezt az összetartozóságot, ezt a szeretetet ápolni, öregbíteni, egyik legmagasztosabb feladata a sajtónak.

IV.

Vizsgáljuk meg röviden még azt, hogy az eddigiekben kifejtett célok elérésére a főiskoláknak milyen szervezete alkalmasabb: vajjon az egyetemi-e vagy pedig a szakiskola. Első tekintetre úgy látszik, hogy e kérdés teljesen alárendelt, mert a haladás főképen a működő erőktől függ, kevésbbé attól, hogy a működő erők hogyan vannak szervezve. Én sem vonom kétségbe azt, hogy a siker a tanerőktől és nem a rendszertől függ; jó tanerők rossz rendszer mellett is nagyobb sikert fognak felmutatni, mint megfordítva; de az is kétségtelen, hogy a jó tanerők jó szervezés mellett még nagyobb sikert érhetnek el. Ha tehát a főiskolákon elsőrendű fontosságú is az, hogy bennök valódi, hivatott szaktudósok működjenek, mégis a szervezet is, noha kisebb fontosságú kérdés, nem lényegtelen.

Az egyetem és a szakiskola között lényeges különbség van, a melyet röviden akként fejezhetni ki, hogy az egyetem azonkívül, hogy a jelen számára szakembereket nevel, míg a jövő számára szaktudósokat is képez; előkészíti a talajt; felhalmoz, tőkésít nagy quantum szellemi munkát, melynek, ha egyelőre nem is kamatozik, maradandó nagy bece van az utódokra nézve, mert a holtnak látszó tőke alkalmas körülmények között azonnal és mesésen kamatoztatható. Mindezekkel előkészíti a jövő számára a haladást.

A szakiskolák ellenben kizárólag a jelen szá-

mára működnek. A szakiskola tanítványait kikészíti a jelen számára úgy, hogy a meglévő tudományos vívmányokat bizonyos megszokott és az esetek nagyobb számában jónak bizonyult eljárás szerint alkalmazzák. A szakiskola hasznavehető munkást nevel a jelen számára, a ki gyakorlatilag gondolkozik; de nem nevel általánosabban képzett, filozófiailag gondolkodó tanítványt. A képzettség, a melyet nyújt, egyoldalú. Az a szakiskola, a mely ennél többet akar, lényegében kivetkőzik jellegéből s többé-kevésbé közeledik az egyetemhez és a tapasztalás azt bizonyítja, hogy mennél jobban közeledik szervezetére nézve az egyetemhez, annál intelligensebb szakembereket nevel. Nem kell messzire mennünk, hogy ennek bizonyítékát megtaláljuk. Itt van műegyetemünk, a melyről általánosan el van ismervé, hogy hivatása magaslatán áll. Ennek a főiskolának a története világosan igazolja azt, hogy fejlesztésében mind jobban és jobban el kellett térni a szakiskola szervezetétől s mind jobban közeledni az egyetemi szervezethez. Tanszékek keletkeztek ezen az intézeten, a melyekre a szigorúan vett szakiskolának szüksége nem volt; a kezdettől fogva meglévő tanszékeken a tanítás megváltozott, egyetemi niveaura emelkedett. A matematika, physika, chemia, természetrajzi tudományok stb. tudományos alapon taníttatnak; nem csupán a gyakorlatra fontos matematikai formulák gyűjteménye, a gyakorlatra fontos chemiai készítmények receptjei stb. képezik a tanítás tárgyát, hanem a tanári kar törekszik az ő mérnökeibe, építészeibe tudományos fegyelmezettséget, szélesebb körű műveltséget meghonosítani és ezzel képesíteni őket arra, hogy ne csak chablonszerű mun-

kát végezhesse, hanem újat is tudjanak produkálni. A műegyetem ma már nem szakiskola; tanügyi és adminisztratív szervezetével egyetemi niveaura emelkedett. Ennek köszöni műegyetemünk a megérdemelt elismerést. Nem hiszem, hogy lenne valaki, a ki a régi szakiskolai szervezetet visszakivánná.

Az olyan pályákra való előkészítés, a mely pályák tudományos qualificatiot nem kívánnak, — tudományos qualificatio alatt az önálló, fegyelmezett, tudományos gondolkodást értve — a mely pályákon tehát szakismerettel boldogulhatni, a szakiskolák feladata és ilyen irányban kitűnő szolgálatot is tesznek, mint pl. a postai, telegrafi, vasuti, kereskedelmi stb. szakiskolák. Az ilyen szakiskolák azonban a haladás csiráját nem viselik magukban; az ő tevékenységök abban áll, hogy a tudományok vívmányait gyakorlatilag közhasznúvá tegyék, de nem vagy csak elvétve járúlnak e vívmányok megszerzéséhez. — A szakiskolák iránt gyakran tapasztalható, nem ritkán az egyetemek rovására menő nagy lelkesedés okát abban találhatni, hogy a szakiskolák juttatják gyakorlatilag a mai technika révén nagy méreteken, tehát impozáns alakban a tudományos igazságok áldásait a nagyközönség javára. A nagyközönség csak ezt látja s nem törődik azzal, hogy ezek az igazságok, melyeknek gyümölcseit élvezzi, a világtól visszavonult tudós szerezény dolgozószobájában láttak először napvilágot.

A tudományok történetében járatlanokat csudálattal tölti el, ha az utcákat villamos fénytengerben úszni látják, vagy ha mértföldekről a jól ismert kedves hangot hallják megszóllalni; bizonyos vallási áhitattal csüngnek az orvoson, a ki a veszett kutyától

megmart gyermekeket vagy szülőt biztos kézzel menti meg a rettenetes haláltól; de a beavatottak tudják, hogy a villamos korszakot több hivatásos természetbuvárnak, különösen pedig *Faraday*-nak kellett megelőzni és felfedezni a törvényeket, a melyeket azután a technika nagyban kizsákmányolhasson. Különös véletlen, hogy a veszettség gyógyításának a módját egy mély kritikájú tudós fedezte fel Franciaországban, a ki nem orvos, hanem természettudós. Az úgynevezett gyógyserumoknak, bakteriumnak stb. nevét, sőt részben hatását is ismeri a nagyközönség, de azt nem tudja, hogy addig, a míg ezek gyakorlati fontosságukká válhattak, mennyi szigorú tudományos vizsgálatot és munkát kelle végezni *Pasteur*-nek, mennyi csalódáson kellett keresztül mennie, hányszor újból kezdenie a munkát, hogy végre megtörhesse az utat, a mely egy eddig teljesen ismeretlen világba vezet el. Így van ez minden téren, a hol haladás lehetséges. A haladást a gyakorlati életben mindenkor a tudományok haladásának kell megelőzni. A közjólét emelkedése minden téren és mindenkor a tudományok fejlődésétől függ.

Az elmondottak után, úgy hiszem, nem nehéz a választ megadni a kérdésre: Vajjon a felsőbb oktatás hogyan sikeresebb, egyetemi vagy szakiskolai szervezetben?

PAULER TIVADAR 1861-ben rectori beszédében a következőket mondotta: „Annak köszönheti Nyugat-Európa összhangzatos műveltségét, annak, hogy az általános tudományok soha el nem veszítették befolyásukat a szaktudományokra; hogy az ifjúság azon hibás nézettől, mintha az egyes hivatásbeli szakok

teljesen elzárkózott kört képeznének, lehetőleg megóvatott.”

KAUTZ GYULA pedig 1873-ban mondott rectori beszédében így nyilatkozik: „... nemcsak székhelye, hanem egységi és összesítési gyúpontja is a tudományoknak az a valódi Universitas litterarum ... s csak akkor, ha az egyetem e nagy célnak megfelel, ... ha szoros kapcsolatban és kölcsönhatásban állanak benne a tudás minden vidékei ... csak akkor válik az képessé igazán üdvös, eszményi úgy mint reálirányban sikeres tevékenységet kifejtetni ...”

Illustris elődeimnek e szavaihoz nincs mit hozzátennem. Nekem is az a meggyőződése, hogy a tudományok egy családot alkotnak, melynek tűzhelye az egyetem. A családtagokat erőszakkal elkülöníthetni egymástól, de a rokonságot, az összetartozást szét tépni nem lehet. Megtörténhetik, hogy a családtagok egyik csoportja viszálykodásban él egy ideig a másikkal, de ha a viszály elsimul, kitűnik, hogy egymásra vannak utalva a munkában, melynek gyümölcse mind a két félnek egyaránt javára válik. Nekünk is van ilyen tűzhelyünk. Szeressük, ápoljuk ezt az egyetemet. Legyünk egyek abban, tanári kar és ifjúság egyaránt, hogy alma materünk egységét megóvjuk, érdekeit mindenben és mindenkor előmozdítsuk.

Megengedem, sőt elismerem, hogy vannak egyetemünkön állapotok, a melyeken javítani kell; de nem ismerhetem el a javításnak azt a módját, hogy több mint százados multunkat még emlékünkből is kitörölve, e tiszteletet és elismerést érdemlő felső tanintézetünket szétrebbentsük s töredékeit oly hatóságok alá helyezzük, a melyek administratív közegek neve-

lését tűznék céljául s a tudományok ápolását köznapias érdekeknek rendelnék alá. Nem értek egyet a nálunk nem ritkán a tanügy terén is alkalmazott módszerrel, a mely abban áll, hogy régi intézményeinket, ha azok a kor kívánalmaihoz képest módosítandók lennének, gyökerestől kiirtsuk és helyökbe egészen újakat léptessünk, melyek legtöbbnyire rövid idő múlva életképteleneknek bizonyulnak. A testünkkel, vérünkkel egygyé vált, multtal bíró tanügyi intézményeket nem szabad történeti fejlődésökben megakasztani és egyszerűen kitépni, mert az mindig mélyre ható megrázkódtatást és többnyire visszaesést szül; hanem a bajt az adott kereten belől kell orvosolni, ha arra szükség van. Ez áll egyetemünkről is. Nem széttépni a meglévő szervezetet, melynek keretén belől főiskolánk évtizedeken át folytonos emelkedést mutatott fel, hanem orvosolni kell ott, a hol az esetleg szükségesnek mutatkoznék. Azoknak pedig, a kik állításom ellenébe netalán azt hoznák fel, hogy egyetemünk ma már inkább szakiskola mint egyetem, azt válaszolom, hogyha ilyennek ismerik a dolgok állását, akkor vállvetve velünk együtt működjenek közre, hogy egyetemünk a tudományok templomává, ne pedig kizárólag a gyakorlati, a köznapias élet idomító iskolájává legyen.

V.

Nem sok az, a mit még az egyetem kormányzásáról, administratiójáról mondani kívánok. Azt akarom röviden összefoglalni, hogy milyennek kellene lenni ez administrációnak.

Az 1848-iki 19-ik törvényczikk az egyetemet a

vallás- és közokt. m. kir. minister hatósága és nem igazgatása alá rendeli.

Az egyetemnek önkormányzati joga van, melynél fogva tanulmányi, fegyelmi és testületi ügyeit maga igazgatja.

Az egyetem, önkormányzati jogánál fogva, közreműködik a tanszékek betöltésében oly módon, hogy ez iránt a karok indokolt előterjesztést tesznek a vallás- és közokt. ministerhez, a ki ez előterjesztés alapján a kinevezést Ő cs. és ap. kir. Felségénél kieszaközli. Ugyane jog alapján az egyetem dönt egyéb tanulmányi ügyekben is, mint a milyenek: utólagos beiratkozás, tanfélék beszámítása, vizsgálatokra való bocsátás stb., s ezekről, minthogy a felügyeleti jogot a vallás- és közokt. minister gyakorolja, jelentést tesz Ő Nagyméltóságának.

Fegyelmi ügyekben határozatokat hozni hasonlóképen jogosítva vagyunk s e határozatok is tudomásvétel végett felterjesztendők.

Gazdasági ügyeinket a Nagyméltóságú Minister-től összeállított és a törvényhozástól jóváhagyott budget keretén belől szintén jogosítva vagyunk magunk intézni s e célból az egyetemnek gazdasági hivatala áll rendelkezésére. Egyszóval: önkormányzati jogunk tökéletes, tehát biztosítja egyetemünk önállóságát és további fejlődését. Nem is lehet sem más testület, sem egyes ember competensebb az egyetem tanulmányi és fegyelmi ügyeinek megítélésére, mint maga az egyetem. Ebben rejlik természetes oka annak, hogy az egyetem önkormányzati joggal ruháztatott fel. Ez az önkormányzati jog biztosítja a szabadságot, mely nélkül a tudományok nem virágozhatnak. A tudomány

olyan, mint a nemes fa, a melyet ápolni kell; de a melynek első sorban szabad levegőre és napfényre van szüksége, hogy gyümölcsét megteremje. El-el vonul ugyan fölötte egy-egy vihar, a mely róla többnyire csak a hibás gyümölcsöt söpri le, de az ilyen viharoktól megóvándó, még sem szabad a növényt a fénytől és szabad levegőtől elzárunk, mert ezekből meríti életető erejét, ezek révén érleli meg gyümölcsét.

Az egyetemnek önkormányzati jogára nemcsak féltékenynek kell lenni, nemcsak hangoztatni kell, hogy ez a joga meg van, hanem e jogokkal mindenkor élnie kell azon határokon belől, a melyeket ezek a jogok maguk tűznek elénk. Nem szabad okot szolgáltatnunk arra, hogy e jogokon csorba essék; nem szabad egyetemi ügyekben a döntést kizárólagosan a magas kormányra hagynunk, még akkor sem, ha az ügyek kényesebb természeténél fogva talán kényelmesebb lenne a határozathozataltól tartózkodnunk. Az ezzel ellenkező eljárással az egyetem, véleményem szerint, sem magának, sem a Minister úrnak nem tenne jó szolgálatot. Magának azért nem, mivel nem élván jogával, saját kezével üt csorbát autonómiáján, a mi pedig tekintélyének mindig csak csökkenését, sohasem gyarapodását vonja maga után; a Minister úrnak pedig azért nem, mivel reá hárítaná a döntést oly kérdésekben, a melyek az egyetem belső ügyeit érintvén, a Minister úr előtt részleteiben sohasem lehetnek annyira ismertek, mint maga az egyetem előtt. Meg vagyok győződve, hogy a Minister úr szivesebben látja, ha az egyetem részéről meghozott és kellően indokolt határozatot egyszerűen jóváhagyhatja, vagy elutasíthatja és nem kényszerül arra, hogy az előtte

részleteiben kevésbbé ismert ügyben ő maga keresse az indokokat, a melyek alapján dönthessen. Az ilyen adminisztratív gyakorlat maga az adminisztráció szempontjából sem lenne helyes, mert a hozott határozat ellen — ha az sérelmes volna — nincs fellebbezési forum, mivel a határozatot a ministerium hozza meg s egyben jóvá is hagyja. A magas ministeriumnak, autonomiánk szellemében, ellenőrző közegnek és, fellebbezés esetén, legfelsőbb forumnak kell lenni.

Nem hagyhatom említés nélkül azt sem, hogy budgetünk összeállításában autonomiánk szellemében az egyetemnek is közre kell működni; ekkor van alkalma nyilatkozni az iránt, hogy mily irányban mutatkozik szükségesnek az intézkedés. Nemcsak célszerűnek, hanem szükségesnek tartom azt is, hogy az egyetemi építkezések kérdésében ne csupán az érdekelt tanszékek, hanem maga az egyetem meghallgattassék; így vélném elérhetőnek azt, hogy az egyetemi intézetek az egyetemi érdekeknek megfelelő sorrendben helyeztetnének el.

Nem akarom immár úgy is hosszúra nyúlt beszédemet még tovább bővíteni; dicső elődömmel, *Pauler Tivadar*ral egyetértve, röviden csupán azt jelentem ki, hogy autonomiánkat féltékenyen kell őriznünk s az autonomia-adta jogokkal élnünk kell. *Pauler Tivadar*, 1861-ben, rectori beszédében e kérdésről a következőket mondotta: „vannak jogok, melyekhez, mivel belügyeinkre, önkormányzatunkra vonatkoznak, teljes lélekkel ragaszkodunk, ragaszkodni kötelességünk“ . . . . ezek abban összpontosulnak, ... „hogy mind tanulmányi, mind testületi, mind fegyelmi ügyeinket a törvényes felügyelet fentartásával önmagunk válasz-

tott tiszteink, előljáróink által kezelhessük, igazgathassuk“.

Örömmel ragadom meg itt az alkalmat, megemlíteni, hogy nemrég érkezett az egyetemhez Wlassics Gyula vallás- és közokt. ministertől egy leirat, mely a szóban lévő kérdéssel szoros kapcsolatban áll. E leiratot Ő Nagyméltósága a következő szavakkal vezeti be: „Súlyt fektetvén arra, hogy az egyetem autonómiája minél tágabb körben, saját beligazgatása körében pedig a lehető legszélsőbb határig érvényre jusson, a Tanács által tervezett beligazgatási ügyben nem kívánok felügyeleti jogomból kifolyólag beavatkozni, hanem egyszerűen tudomásul veszem, hogy . . .“ Hálával tartozunk Ő Nagyméltóságának e szavaiért. Vésük emlékünke ez arany szavakat, hogy reájuk — ha netalán jönnének idők, mikor autonómiánk megtámadtatnék, — mint erős várunkra támaszkodhassunk.

Kitűnik e leiratról az is, hogy önkormányzati jogunkat senki kétségbe nem vonja és ha azok mégis csorbát szenvednének, ezt annak lehet tulajdonítani, hogy jogainkkal nem élünk kellő mértékben.

Örködjünk a felett, hogy ez be ne következék; örködjünk, hogy meg ne honosodjék egyetemünk igazgatásában olyan usz, a mely autonómiánkat észrevétlenül kiszolgáltatja és illuzoriussá teszi. A meglévő jogokat könnyű megőrizni, de az elvesztetteket nehéz visszaszerezni. Autonómiánk megőrzése a jövő szempontjából is kötelességünk, mert ha jogainkkal éppen nem vagy nem kellő energiával élünk, bekövetkezik olyan idő, a mikor az egyetemi életet nem ismerő autocrata kezek belügyeinkbe olyan mélyen nyulnak, hogy egyetemünk alapján megrendülhet

A mi pedig e jogoknak épségben tartását illeti, az a véleményem, hogy ennek első és mondhatnám egyetlen feltétele: a belső és külső harmonia úgy a karok, mint a tanárok és a tanulók között. Ne akarjunk egyetemi ügyekben valamit más forum, mint maga az egyetem által elérni és ha valamit kezdeményezünk, a mit szükségesnek látunk, akkor azt egy testtel, egy lélekkel támogassuk. Egyik főtürekvésem leendő ezt a harmoniát, egyetértést fentartani, előmozdítani, mert ez adja meg az egyetemnek és az élén álló rectornak a prestige-t, a melynél fogva magát kellő nyomatékkaal érvényesítheti.

*   *   *

Tisztelt Egyetemi Közgyűlés! Elmondottam néze teimet az egyetem feladatáról; fejtegetésemben érintettem az egyetemi tanítást, a szaktudósok és szakemberek képzését; megvilágítottam, hogy az nemzeti szempontból is miért szükséges; parallelába állítottam az egyetemi és szakiskolai kérdést és végül egyetemünk önkormányzati jogáról szóltam. És ha most, beszédem végén, áttekintem az elmondottakat, azt látom, hogy azokban voltaképen alig van valami új. Elődeim más szavakkal és más szempontból szóltak ugyane kérdésekről, de végelemzetben ők is ugyanazon következtetésekre jutottak, mint én. Ez nem is lehet másként, mert akár az egyesek érdekeinek szempontjából, akár társadalmi, nemzeti vagy politikai szempontból tárgyaljuk e kérdéseket: mindig ugyanazon eredményre jutunk, hogy t. i. műveltségünk fokozását siettetni kell és hogy e feladatunk teljesítésében a leghatalmasabb eszközünk az egyetem.

Egyetemünk olyan, mint a százados tölgy, melynek mind a négy ága erőteljes, dús lombozatot hajt. Egyik-másik ágon lehetnek itt-ott száraz galyak, mint minden viharedzette tölgyön; de ezeket kevés előre látó gondossággal könnyen el lehet távolítani. Óvjon meg a sors az olyan kertésztől, a ki ama száraz galyacskák miatt gyökerestől akarná kitépni a százados törzset, hogy helyébe fejletlen és életképtelen csemetéket ültessen.

És most, tisztelt Közgyűlés, mi mással végezhetném beszédemet, mint azzal, a mivel kezdettem. Még egyszer hálás köszönetemet nyilvánítva a kitüntetésért, arra kérem tanártársaimat, hogy a bizalmat és jóindulatot, melylyel engem a rectori méltóságra emeltek, ne vonják meg tőlem akkor sem, ha majd egyetemünk javára együtt kell munkálkodnunk. Támogassanak bölcs tanácsaikkal és jóakarattal.

Hasonló kérelemmel fordulok a Minister Ő Nagyméltóságához. Ő közölünk való, ismeri egyetemünket; tudja, épen úgy, mint mi, hol és miként kell javítani. Bucsúzója, melylyel közölünk távozott, minden szavával igazolja, hogy mennyire csüng anyaintézetünkön. Ha magas állása nem is tenné kötelességévé, hogy egyetemünk érdeke fölött őrködjék, meg lehetünk győződve, hogy akkor is épen úgy szíven viselné javunk előmozdítását. Épen azért, mert meggyőződésünk szerint ezt különösen kérünk nem szükséges, mást kérelmezünk Ő Nagyméltóságától, azt, hogy legyen kegyes azt a jóakaratot, a melylyel ő maga Egyetemünk iránt van, a magas kormány többi tagjainál, valamint a törvényhozásnál is ébren tartani.

Még egy szót önökhöz, ifjú barátaim! Azt óhaj-

tom, hogy bennem ne csupán a felső hatóság képviselőjét, hanem egyszersmind jóakaró barátjukat lássák; örömömre szolgálna, ha inkább csak az utóbbi minőségben érintkezhetném önökkel. Ez könnyen elérhető, ha szigorúan ragaszkodnak az academiai szabályzatokhoz és nem tévesztik szem elől, hogy legelső, mondhatni egyetlen feladatuk: szorgalmas, kitartó tanulással magukat szeretett hazánk hasznos fiaivá kiképezni. Isten segítsen bennünket e feladat megoldásában.

